

ZPE

Warszawa, 6 sierpnia 2025 r.

Szanowna Pani
Barbara Nowacka
Minister Edukacji

Szanowna Pani Minister,

W nawiązaniu do pisma nr DK-WP.0231.1.2025.MZ z dnia 8 lipca 2025 r. , stosownie do postanowień *ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych Związek Nauczycielstwa Polskiego* przekazuje uwagi do *projektu ustawy o zmianie ustawy - Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw (UD222)*.

Art. 1 zmiany w ustawie Prawo oświatowe

Zmiana w art. 4 – dodanie po pkt 20 pkt 20 a społeczności szkolnej - należy przez to rozumieć łącznie osoby , o których mowa w pkt 18, 19 i 20. – zmiana porządkująca

Zmiana w art 42 ust. 2 – opiniujemy pozytywnie

Po rozdziale 2 dodaje się rozdział 2 a

Prawa , wolności i obowiązki uczniowskie oraz organy ochrony praw i wolności uczniowskich.

Pozytywnie opiniujemy zawarcie w jednej ustawie i w jednym miejscu zapisów dotyczących praw, wolności i obowiązków uczniowskich.

Jednak zdaniem ZNP zapis zawarty w art., 42 a ust. 1 pkt 9 ; *zachowanie odpowiednich proporcji między wysiłkiem szkolnym a czasem wolnym i rozwojem własnych zainteresowań* , może powodować rozbieżności interpretacyjne. Zapis , że uczeń ma prawo do odpoczynku w

czasie wolnym i do rozwoju własnych zainteresowań wyczerpuje intencje ustawodawcy , bez subiektywnych określeń zachowanie odpowiednich proporcji.

Art. 42 a ust. 3 zgodnie z zaproponowanym zapisem :

W statucie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3, 4 i 6-8 mogą zostać określone także prawa i wolności uczniowskie inne niż wymienione w ust. 1 i 2,

natomiast zgodnie z art. 42 h ust. 2 Statut szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3, 4 i 6-8, nie może rozszerzać katalogu obowiązków uczniowskich, o których mowa w ust. 1.

W ocenie ZNP to niekonsekwencja, która zachwieje równowagę między prawami, wolnościami i obowiązkami uczniów, a ponadto ze względu na specyfikę szkoły mogą wystąpić też obowiązki inne niż wymienione w ustawie, dlatego zarówno katalog praw, wolności i obowiązków powinien być otwarty, a zapisy statutu placówki powinny w tym zakresie podlegać kontroli stosownego organu (nadzoru pedagogicznego lub nowego organu, w przypadku jego powołania tj. Rzecznikowi Praw Ucznia, który będzie mógł „ żądać uchylenia statutu szkoły ”

Rzecznicy Praw Uczniowskich, w tym w zakresie art. 2 projektu ustawy (dot. zmian w ustawie Karta Nauczyciela) – opinia negatywna

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, przewidujący powołanie Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, budzi głębokie zaniepokojenie i sprzeciw środowiska nauczycielskiego oraz związków zawodowych. Wprowadzenie tych przepisów stoi w jawnej sprzeczności z dotychczasowymi konsultacjami społecznymi i głosem ekspertów w tym głosem przewodniczących komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli (wyrażanym na spotkaniu w MEN oraz na wspólnym spotkaniu ze stroną społeczną w siedzibie ZNP w dniu 28 kwietnia 2025 r.), którzy jednoznacznie wskazywali na potrzebę stabilizacji, a nie dalszego komplikowania systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli.

1. Lekceważenie głosu środowiska zawodowego

Projekt ignoruje stanowiska przewodniczących komisji dyscyplinarnych oraz związków zawodowych, które wielokrotnie podkreślały, że już obecnie Rzecznik Praw Dziecka ingeruje w postępowania dyscyplinarne w sposób trudny do zrozumienia i często nieproporcjonalny. Interwencje te, szczególnie w przypadkach umorzenia postępowania, destabilizują pracę rzeczników dyscyplinarnych i podważają ich niezależność. Wprowadzenie kolejnego organu – Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich – z jeszcze szerszymi kompetencjami, pogłębi ten problem.

Zignorowanie tych głosów nie tylko podważa sens konsultacji społecznych, ale także świadczy o braku szacunku dla wiedzy i doświadczenia osób, które na co dzień odpowiadają za funkcjonowanie systemu edukacji. Wprowadzenie nowego organu – Rzecznika Praw Uczniowskich – bez uwzględnienia tych zastrzeżeń, to działanie wbrew zasadzie partycypacji i współodpowiedzialności za kształt prawa oświatowego.

2. Nadmierne uprawnienia Rzecznika Praw Uczniowskich

Zgodnie z projektem, Krajowy Rzecznik Praw Uczniowskich otrzyma kompetencje przewyższające te, które posiada Rzecznik Praw Dziecka. Będzie mógł zobowiązać rzecznika dyscyplinarnego do wszczęcia postępowania wyjaśniającego, co de facto zrównuje jego pozycję z wojewodą (zob. projektowany art. 85 ust. 1 Karty Nauczyciela). Takie rozwiązanie jest nieproporcjonalne i nieuzasadnione w kontekście systemu oświaty, w którym nauczyciel już teraz podlega rygorystycznym mechanizmom kontroli.

Takie rozwiązanie prowadzi do niebezpiecznego precedensu – tworzenia instytucji o nieproporcjonalnie dużej władzy, bez odpowiednich mechanizmów kontroli i równowagi. Rzecznik Praw Uczniowskich, nieposiadający statusu konstytucyjnego organu ochrony praw człowieka, zyskuje realny wpływ na przebieg postępowań dyscyplinarnych, co może prowadzić do ich instrumentalizacji i nadużyć.

3. Wzrost liczby spraw i wydłużenie postępowań

Obecna liczba spraw dyscyplinarnych jest już bardzo wysoka i obciąża komisje oraz rzeczników dyscyplinarnych (dla osób pełniących te funkcje, co ważne, są to dodatkowe obowiązki obok tych wynikających z pracy zawodowej). Wprowadzenie nowego organu z możliwością inicjowania postępowań wyjaśniających doprowadzi do dalszego wzrostu liczby spraw, co wydłuży czas ich rozpatrywania, zwiększy koszty administracyjne i pogłębi chaos proceduralny.

Wydłużenie czasu trwania postępowań nie tylko zwiększy koszty administracyjne, ale także będzie miało negatywny wpływ na sytuację zawodową nauczycieli – zawieszonych w obowiązkach, poddanych presji i niepewności. W efekcie może dojść do zniechęcenia do pracy w zawodzie nauczyciela, co w obliczu już istniejącego kryzysu kadrowego w oświacie jest szczególnie niebezpieczne.

Zwrócić należy uwagę, że w czasie zawieszenia w pełnieniu obowiązków nauczyciel nie otrzymuje dodatków do wynagrodzenia i może mieć ograniczone wynagrodzenie zasadnicze. Wprowadzanie do systemu kolejnego podmiotu, który może inicjować postępowania prowadzące do zawieszenia nauczyciela (skoro prawa ucznia są elementem praw człowieka, lub ich wypadkową), to niektóre działania Rzecznika Praw Uczniowskich doprowadzą właśnie

do zawieszenia. Należy przypomnieć, że w przypadku postawienia zarzutu nauczycielowi, który nie potwierdzi się, ale umorzone zostanie postępowanie np. z powodu przewlekłości, nauczyciela nie otrzyma zwrotu utraconego wynagrodzenia.

4. Nieostre pojęcia prawne – „prawo i dobro ucznia”

Projekt wprowadza kolejne nieprecyzyjne pojęcie – „prawo i dobro ucznia” – które może być interpretowane rozszerzająco i arbitralnie. Już obecnie pojęcie „prawo i dobro dziecka” rodzi poważne konsekwencje dla nauczycieli, ponieważ każde ich działanie lub zaniechanie może zostać uznane za naruszenie tego dobra. Wprowadzenie analogicznego pojęcia dla uczniów (zwłaszcza, że prawa ucznia i dobro ucznia są elementem praw i dobra dziecka) zwiększa ryzyko nadużyć i represji wobec nauczycieli, w tym obligatoryjnego zawieszenia w obowiązkach na podstawie art. 85t Karty Nauczyciela. Przede wszystkim zaś o czyn, kwalifikujący się, jako naruszenie prawa ucznia (będącego również naruszenie prawa dziecka), zarówno Krajowy Rzecznik Praw Uczniowskich, jak i Rzecznik Praw Dziecka może toczyć się postępowanie, w które ingerować będą oba podmioty. Uważamy takie rozwiązanie wręcz za opresyjne.

Brak jasnych definicji i kryteriów oceny sprawia, że nauczyciele funkcjonują w stanie permanentnej niepewności prawnej. w praktyce oznacza to, że nawet działania podejmowane w dobrej wierze, zgodnie z interesem klasy czy szkoły, mogą zostać uznane za naruszenie „dobra ucznia”. To nie tylko demotywuje, ale także podważa autorytet nauczyciela i zagraża jego bezpieczeństwu zawodowemu.

5. Brak symetrii w systemie oświaty

Projekt wzmacnia wyłącznie jeden podmiot – ucznia – bez wprowadzenia równoważnych mechanizmów ochrony dla nauczycieli, dyrektorów czy innych interesariuszy szkoły. Takie jednostronne podejście narusza zasadę równowagi w relacjach szkolnych i może prowadzić do pogłębiania antagonizmów oraz dalszego osłabienia autorytetu nauczyciela.

W praktyce oznacza to, że nauczyciel staje się stroną słabszą, pozbawioną realnych narzędzi obrony, podczas gdy uczeń – reprezentowany przez nowy organ – zyskuje dodatkowe instrumenty nacisku. To nie tylko zaburza relacje w szkole, ale także może prowadzić do nadużyć i fałszywych oskarżeń, których skutki dla nauczyciela są często nieodwracalne.

6. Zagrożenie dla autonomii szkoły i dyrektora

Wprowadzenie Rzecznika Praw Uczniowskich z uprawnieniami do ingerencji w postępowania wyjaśniające i dyscyplinarne stanowi poważne zagrożenie dla autonomii szkoły i pozycji dyrektora jako jej lidera. Dyrektor, który zgodnie z przepisami odpowiada za nadzór

pedagogiczny i organizację pracy szkoły, może zostać zepchnięty do roli wykonawcy decyzji zewnętrznych organów, nieposiadających pełnej wiedzy o kontekście sytuacyjnym.

Taka ingerencja osłabia autorytet dyrektora, podważa jego decyzje i prowadzi do chaosu organizacyjnego. w dłuższej perspektywie może to skutkować rezygnacją z funkcji przez doświadczonych dyrektorów i trudnościami w obsadzaniu tych stanowisk.

7. Brak odpowiedzialności Rzecznika za skutki interwencji

Projekt ustawy nie przewiduje żadnych mechanizmów odpowiedzialności Rzecznika Praw Uczniowskich za skutki jego działań. w sytuacji, gdy interwencja okaże się nieuzasadniona, a nauczyciel poniesie szkody zawodowe, psychiczne lub wizerunkowe. Nie istnieje żaden tryb odwoławczy ani mechanizm rekompensaty za nieuzasadnione zobowiązanie rzecznika dyscyplinarnego do wszczęcia postępowania lub zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub umorzenie postępowania dyscyplinarnego.

Brak odpowiedzialności za decyzje podejmowane przez Rzecznika stwarza ryzyko nadużyć i arbitralności (zob. projektowany art. 42i Karty Nauczyciela). w systemie demokratycznym każda instytucja publiczna powinna podlegać kontroli i ponosić konsekwencje swoich działań – projektowane przepisy całkowicie pomijają ten fundament państwa prawa.

8. Brak równowagi w ochronie praw wszystkich uczestników życia szkolnego

Szkoła to wspólnota wielu podmiotów: uczniów, nauczycieli, dyrektorów, rodziców i pracowników niepedagogicznych. Projekt ustawy, koncentrując się wyłącznie na wzmocnieniu pozycji ucznia, całkowicie pomija potrzebę ochrony praw pozostałych uczestników życia szkolnego.

Brak równowagi w systemie ochrony praw prowadzi do antagonizacji środowiska szkolnego, osłabienia współpracy i wzrostu konfliktów. w efekcie cierpi na tym jakość edukacji, a szkoła przestaje być miejscem dialogu i wzajemnego szacunku, stając się polem walki o wpływy i interpretacje przepisów.

Zważywszy na fakt, iż przez rok i osiem miesięcy grupa robocza ds. postępowań dyscyplinarnych działająca w ramach Zespołu ds. Pragmatyki Zawodowej Nauczycieli powołanego przez Ministra Edukacji nie wypracowała (pomimo wysiłku strony społecznej) żadnych zmian, które znalazłyby się w projekcie ustawy o zmianie ustawy Karta Nauczyciela i niektórych innych ustaw i zmieniały represyjne zapisy , a równocześnie pojawia się propozycja wprowadzająca dodatkowe narzędzia kontroli, nacisku i odpowiedzialności nauczycieli zaproponowane zmiany opiniujemy negatywnie.

Projekt ustawy w obecnym kształcie nie tylko nie odpowiada na rzeczywiste potrzeby systemu oświaty, ale wręcz je pogłębia. Wprowadzenie Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich z tak szerokimi kompetencjami, bez odpowiednich mechanizmów kontroli i równowagi, stanowi zagrożenie dla stabilności pracy nauczycieli, efektywności postępowań dyscyplinarnych oraz dla jakości edukacji jako całości.

Zdecydowanie rekomendujemy wycofanie lub gruntowną rewizję proponowanych przepisów, z uwzględnieniem głosu praktyków, komisji dyscyplinarnych oraz związków zawodowych reprezentujących nauczycieli.

Zmiana w art. 80 ustawy Prawo oświatowe - **obligatoryjne powoływanie Rad szkół i placówek** - opiniujemy negatywnie

Aktualnie obowiązujące przepisy są wystarczające , obligatoryjnie w określonym typie szkół i placówek muszą być powołane rady rodziców, powołanie rad szkół jest fakultatywne i zależy od woli społeczności szkolnej. Niestety aktywność rodziców w tym zakresie oraz zainteresowanie funkcjonowaniem szkoły/placówki jeżeli nie dotyczy indywidualnych spraw jest nikła, są przypadki że w szkole pomimo obligatoryjności powołania rady rodziców nie są one powoływane, a jeśli są to ich aktywność jest żadna. Wprowadzenie nakazu powoływania rad szkół tego nie zmienia i stoi w sprzeczności z deklarowaną przez ministerstwo autonomią szkół, a więc też decydowaniem jakie organy szkoły są powoływane. Obligatoryjne tworzenie rad szkół nie odpowiada na potrzeby tych placówek , które do tej pory tego nie zrobiły.

W założeniach do projektu UD222 ustawy o zmianie ustawy Prawo oświatowe i niektórych innych ustaw proponowano również :

Przyznanie nauczycielom, wychowawcom i innym pracownikom pedagogicznym statusu funkcjonariuszy publicznych. Wnioskodawca miał bowiem na celu wzmocnić ich ochronę prawną. Z tego względu proponowano rozszerzenie katalogu podmiotów będących funkcjonariuszami publicznymi zawartego w art. 115 § 13 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r, - Kodeks karny o nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych, poprzez dodanie w art. 115 § 13 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r, - Kodeks karny przepisu pkt 11 w brzmieniu : „ 11) nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik pedagogiczny zatrudniony w publicznym lub niepublicznym przedszkolu, szkole lub placówce działającej na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe .”

Dzięki tej zmianie do nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w publicznym lub niepublicznym przedszkolu, szkole lub placówce miałyby zastosowanie wszystkie regulacje dotyczące ochrony i odpowiedzialności funkcjonariuszy

publicznych. W konsekwencji tej zmiany uchylony zostałby art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela .

W przedstawionym do konsultacji projekcie tej zmiany nie ma i dobrze. Pozostaje pytanie czy przyznanie nauczycielom, wychowawcom i innym pracownikom pedagogicznym statusu funkcjonariuszy publicznych to miała być zmiana prawa czy zmiana rzeczywistości ? Symbol czy narzędzie ?

Aktualnie obowiązują zapisy art. 63 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela , niestety są one martwe, a ochrona nauczycieli jest iluzoryczna, natomiast problemy i brak możliwości skutecznej obrony pozostają. Przy funkcjonowaniu przepisu art. 63 nauczycieli i tak dotyczą przepisy : art. 148, art. 222, art. 223, art. 224 oraz art. 226 kodeksu karnego a są one ścigane z oskarżenia publicznego , a więc organy ścigania wszczynają postępowanie po uzyskaniu informacji o popełnieniu przestępstwa. Niestety przy aktualnym brzmieniu art. 63 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela

Art. 63. [Ochrona nauczyciela]

1. Nauczyciel, podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17).

2. Organ prowadzący szkołę i dyrektor szkoły są obowiązani z urzędu występować w obronie nauczyciela, gdy ustalone dla nauczyciela uprawnienia zostaną naruszone.

Organy ścigania przede wszystkim nie uzyskują informacji o popełnieniu przestępstwa, a więc nie mogą wszcząć postępowania. Zapis , że organ prowadzący szkołę i dyrektor szkoły są obowiązani z urzędu występować w obronie nauczyciela gdy ustalone dla nauczyciela uprawnienia zostaną naruszone jest nieostry, niejednoznaczny i nie działa. Dlatego szerokim echem w środowisku oświatowym odbiła się informacja o wydaniu przez Sąd Rejonowy dla Warszawy – Woli w Warszawie, IV Wydział Karny wyroku nakazowego , w którym za znieważenie nauczycielki w wiadomości elektronicznej przesłanej systemem Librus podczas i w związku z pełnieniem przez pokrzywdzoną obowiązków służbowych uznał oskarżonego rodzica winnym i wymierzył karę oraz orzekł o podaniu wyroku do publicznej wiadomości.

W tym przypadku dyrektor szkoły zadziałał właściwie, ale co do zasady tak się nie dzieje, z różnych przyczyn. Nauczyciele bezkarnie są znieważani, narusza się ich nietykalność osobistą, dokonuje czynnej napaści, wywiera się na nich wpływ, stosuje groźby dla podjęcia lub zaniechania czynności.

Związek Nauczycielstwa Polskiego wnioskuję o zmianę treści, doprecyzowanie zapisów art. 63 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela.

Proponujemy :

Art. 63 ustawy Karta Nauczyciela

1. *Nauczyciel, podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17).*
2. *Organ prowadzący szkołę i dyrektor szkoły są obowiązani z urzędu występować w obronie nauczyciela, gdy ustalone dla nauczyciela uprawnienia zostaną naruszone.*
3. *Organ prowadzący szkołę i dyrektor szkoły, którzy w związku ze swą działalnością dowiedzieli się o popełnieniu na szkodę nauczyciela przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązani niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 3 dni, zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.*

Z wyrazami szacunku